

STARINSKI ŽMAKI – ZAJEDNIČKO DJELO LJUDI HUMSKOGA KRAJA

U prigodnom slovu s predstavljanja knjige, njena priređivačica i urednica Darinka Andrašek zahvalila je načelniku Općine Breznički Hum gospodinu Zoranu Hegediću (koji ujedno potpisuje njenu nakladu), na samoj ideji pisanja kuharice *Starinski žmaki*, čija je vrijedna zamisao povjerenica baš njoj – naglasivši kako smo „na taj način onemogućili zaboravu ono vrijedno što naši ljudi čuvaju, cijene i prenose naraštajima“.

Zahvalu je uputila brojnim sudionicima u ostvarenju knjige, među ostalima grafičkom dizajneru Robertu Ivančanu, mag. teologije, lektorici Ani Šare, prof. („za one koji ne znaju - rođenoj Vnučec iz Butkovca“), posebno se obrativši skupljačicama (i skupljačima), respektabilnoj ekipi 47-ero zapisivača/kazivača:

„Vjerujem da će Starinski žmaki otići i dalje od našega kraja. Tim više što će se napraviti, nadam se, skraćena verzija na engleskom za potrebe sudjelovanja na Europskim fondovima. Budući da nismo dospjeli odmah ostvariti knjigu i na domaćem dijalektu, kajkavskom jeziku, nadam se da će biti prilike i za tu verziju.

K tome, u knjigu nisu ni ušli svi skupljeni recepti, jer bi bila ...kao 'enciklopedija'.

I sve smo to sami napravili, svi mi, ljudi iz našega kraja, nitko drugi! I to u rekordnom vremenu!

Drage kuharice i kuhari, bili ste vrijedni, spremni, složni u grupi, spretni i nesebično ste radili i međusobno pomagali na putu ostvarenja ove pozamašne kuharice.

Da nije vas, kuharice *Starinski žmaki* ne bi bilo. Vi ste tražili stare recepte, savjetovali se s našim dragim starijima i pripremali jela našega kraja svih godišnjih doba, ona za saki dan, ali i ona za blagdane. Pri tome niste zanemarili sve svoje uobičajene obaveze. Radili ste kak i negda, ili možda još i više. Pravili ste jela, fotografirali, ponavljali, pomagali jedni drugima - sve da bismo danas imali Starinske žmake za nas, naša pokoljenja i za sve ljude. Ono što smo mi naslijedili, pismeno i usmeno, ovom knjigom prenijet ćemo našim budućim naraštajima, da se ne zaboravi.“

(S predstavljanja knjige, ispred Vinarije Šafran u Brezničkom Humu, svibnja 2021.)

Darinka Andrašek

ZAŠTO SE RADOVAN RADEK BRLEČIĆ VRAĆA NA VENERU (*Ususret Veneri – Putovanje „Jutarnjom zvijezdom“*, izd. Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina, 2020.)

Knjiga Radovana Radeka Brlečića “Ususret Veneri – Putovanje Jutarnjom zvijezdom” autentičan je biografski i putopisni dokument, ujedno i vrijedno književno zdanje o prijateljstvu i plovidbi istočnom obalom Jadranskog mora, o otocima, o Istri i starim crkvama i lukama, uvalama i brodovima, povijesti i ljudima, psima i hobotnicama, običajima i ritualima, ribama i vjetrovima, mijenama i jedrima, te o sitnicama koje obično život znače. Nema tu niti jednog suvišnog slova. Dapače, gotovo spartanska kratkoća opisa događaja, ritam naracije koji dolazi iz konkretnih situacija ne zahtijevajući nikakvu dodatnu ili

maštom nadahnutu refleksiju, osnovna su kvaliteta ove veoma usredotočene i originalne knjige, nastale na osnovi autorova vrijedna životna iskustva. Iščitavanje knjige “Ususret Veneri” moguće je na više načina, što je njezina važna kvaliteta. Tematski se izdvajaju tri okosnice koje se i tako stalno međusobno prepleću. Prva je “Majne grupa”, dakle, društvo prijatelja koji sa svojim brodicama zajedno brode svakog ljeta, ili kad imaju prigodu, međusobno se družeći, poemažući i nadopunjujući. Isplovljavajući iz lučice Delfin u Puli, s mjesta iza kojeg nema više ničega osim mora, ono postaje njihovom svetkovinom i

avanturom. U maniri pažljivog kroničara, Radek nikada ne bilježi ono što je nevažno. Govori se o konkretnim ljudima, njihovim brodovima, plovidbama, lovu na ribu, dosegnutim mjestima, neverama, djeci i unucima, rođenjima, odlascima, pogrebima. Nema tu niti jednog opisa koji ne bi bio vezan uz more i planove plovidbe koje družina zajedno kuje *Ususret Veneri* i nastoji s više ili manje uspjeha ostvariti. Ta povezanost solju, te pramcem i krmom, zbiva se u jednom dugom i višedecenijskom periodu što dakako, samo naglašava trajnu i rijetko ozbiljnu posvećenost prijateljstvu. Njegovom izdizanju iznad prosjeka jer ga obogaćuje ona jedinstvenost kakvu samo more može dati. Druga važna linija čitanja je *Mare Nostrum Croaticum*. Jadran je prikazan kao historijski zatečeni prostor uvjerenja, ufanja i ljubavi. More je to bitno mjesto izvorne pustolovine i susreta s neprovidnim. Uz to, ono je i dio naše pripadnosti još od doba kad je njime zavladała kruna kneza Domagoja. Riznica baštine koju u brojnim detaljima Brlečić veoma vješto esejizira, navodeći niz važnih i mnogima slabije poznatih detalja. Upravo to poznavanje povijesti i njezina živopisna prikaza koji se iščitava u gotovo svakoj plovidbi vodi nas od prapovijesti do drevnih antičkih peljara i građevina, mitova i događaja, do Bizanta i cara i kroničara Porfirogenetea koji je također plovio u X. stoljeću ovim obalama i to zapisao, pa do prvih kamenih crkvice, monumentalnih bazilika, samostana, kolosalnih utvrda, skrivenih luka, Hrvata, Mlečana, Turaka i svjetskih i drugih ratova. U tom pogledu plovidbe brodicama po otocima i uz obalu u naše drevne gradove plovidba je i u povijesni svijet i njegova mnogobrojna značenja.

Treća linija čitanja Brlečićeva životna putopisa je intencija koja se provlači kroz cijelu knjigu od početka do kraja, a to je dosegnuti odnosno doploviti do otoka Visa. U raznim godinama i on sam i njegova Majne grupa planirali su tu plovidbu, ali se uvijek iz raznih razloga odustalo. Vis, unatoč burama i nemirnom moru, bolestima autora i zahtjevne plovidbe, polako i sigurno postaje cilj prema kojem se stremi. On je ishodište koje u ovoj knjizi nije dosegnuto ali je naznačeno, i to na nekoliko načina. Prvo, otok Vis je središnja strateška točka Jadranskog mora naseljena još od prapovijesti. Vis je ujedno i prva grčka kolonija na Jadranu, ali i nautičarski izazov. U jednom kratkom osvrtu u knjizi autor piše i o znamenitoj Viškoj bitci iz 1866. kada je austro-ugarska flota porazila talijansku i time odredila dalji tijek povijesti istočne obale Jadranskog mora. No, ploviti morem ususret Veneri i pri tome dosegnuti otok Vis ipak nije slučajno. Jedan od najstarijih arhajskih nalaza simbola zvijezde Venere, šest ukrštenih zraka, nalazi se na jednom od četiri minijaturna grčka žrtvenika pronađenih baš na Visu. Tek u kasnijem razdoblju taj znak postaje prsni ili čeonu ukras boginje, naravno, Venere. Ostvarenje doseganja Venere, dakle, ostvarili su već stari Grci, prvi graditelji zapadnog svijeta. Treba je, očito, u svakom naraštaju, doseći opet. O tome na ljudski i neposredan način govori i ova plovidbopisna knjiga.

(Iz Pogovora knjizi)

Marijan Grakalić